

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย พบว่ามีผู้ให้ความสนใจเกี่ยวกับสตรีและได้ทำการศึกษาไว้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีบทความของนักวิชาการหลายท่าน เขียนถึงเรื่องราวเกี่ยวกับสตรีไว้เป็นจำนวนมากเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่า ในช่วงระยะเวลา 20-30 ปีที่ผ่านมาในประเทศไทย และประเทศต่าง ๆ ในโลก ได้มีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสตรีอย่างน่าสนใจ ดังต่อไปนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ (2527 : 185) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ) โดยกระทำการดังกล่าว ในห้วง เวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพคือ ถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่า เชื่อถือไว้ใจได้ (ความรับผิดชอบ) ในการมีส่วนร่วมทั่วไป วันรักษ์ (2531 : 10) ได้ให้ความหมายว่า การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วน ได้ส่วน เสีย ในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม เข้าร่วมจะเป็น เครื่องประกันว่า สิ่งที่มีส่วน ได้ส่วน เสียต้องการมากที่สุดนั้นจัก ได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่า ผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน และยุวัฒน์ (2526 : 26) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเองและการที่จะสามารถทำให้ประชาชน เข้ามาร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว จำเป็น

ที่จะต้องรับปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างก็ปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติ
 อย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมกลุ่ม ขณะเดียวกัน
 จะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง
 และ นรินทร์ชัย (2533 : 20) ได้แปลความหมายของการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ
 1) ในความหมายกว้าง ๆ จะหมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ การให้ประชาชนเข้า
 เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการดำเนินการของโครงการ ตลอดจนร่วมรับผล
 ประโยชน์จากโครงการ 2) ในความหมายเฉพาะเจาะจง จะหมายถึง การที่จะให้ประชาชนมีทั้ง
 สิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมแก้ปัญหาของเขา ให้เขาเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและมุ่งใช้ความพยายาม
 และความเป็นตัวเอง เข้าดำเนินการและควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ เพื่อแก้
 ปัญหาเหล่านี้ และ Alastair T. White (1982 : 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม
 ไว้ว่า การมีส่วนร่วมของคนนั้นประกอบด้วยสามมิติคือ มิติที่หนึ่งเป็นการตัดสินใจว่าควรทำอะไร
 และทำได้อย่างไร มิติที่สองเป็นการลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจและมิติที่สามเป็นการมีส่วน
 ร่วมในการแข่งขันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ซึ่ง ไพบูลย์ (2528 : 87-88) ได้สรุป
 ว่า การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับหลัก
 3 ประการคือ 1) การประสานงานร่วมมือ (collaboration) หมายถึง การทำงานร่วมมือกัน
 หลายฝ่าย เช่น อาจจะเป็นการเข้าร่วมแรงงานหรือสมทบเป็นเงินทุนก็ได้ 2) การจัดตั้งองค์กร
 (organization) ได้แก่ การรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อให้เกิดพลังกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกร
 สหกรณ์ คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น และ 3) การให้อำนาจแก่ประชาชน (empowering)
 หมายถึง การให้ประชาชนมีโอกาสฝึกหัด การใช้พลังกลุ่มเพราะประชาชนขาดอำนาจ ขาดสิทธิ
 ที่ถูกต้องหรือไม่มีสิทธิ์มีเสียงหรือขาดความเป็นประชาธิปไตย เมื่อประชาชนมีหลัก 3 ประการนี้
 เขาก็จะมีส่วนร่วมมากขึ้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ติน (2532 : 642 - 643) แบ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ

1. ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และ/หรือ ถอดถอนผู้นำเป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น เช่น การเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้ง โดยคะแนนลับและการประชุมปรึกษาหารือประจำปี จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมตามนัยของทฤษฎีนี้ มิได้เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์การอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วม อย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง ส่วน ผู้ตามนั้นเป็นเพียง ไม่ประดับเท่านั้น

2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ตามแนวความคิดของทฤษฎีนี้ การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแต่การเข้าไปพิจารณา เลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้น ทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบ นั่นก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วมนับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

อคิน (2527 : 101), ไพบูลย์ (2528 : 100 - 102), พิณีจ (2529 : 22) และเจิมศักดิ์ (2527 : 272-273) ได้ระบุขั้นตอนของการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนคือ

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของประชาชน เนื่องจากเหตุผลพื้นฐานคือ ประชาชนเป็นผู้ประสบปัญหาหย่อมรู้ปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด มิใช่ข้าราชการ หรือนักพัฒนา เป็นผู้ระบุปัญหาของประชาชน

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้เพราะโดยพื้นฐานความเป็นจริงแล้วจะเลือกกลยุทธ์การพัฒนา ควรจะเป็นประชาชนในชุมชน เพื่อจะสามารถกำหนดกลยุทธ์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อค้นหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

และ ไพบูลย์ (2528 : 100-102) ได้อธิบายถึงเทคนิคที่ใช้ในกระบวนการที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 เทคนิคที่ใช้คือการสำมะโนปัญหา ขั้นตอนที่ 2 เทคนิคที่ใช้คือ การสนทนาวิสาสะ (หรือการเสวนาและถกปัญหาในลักษณะแลกเปลี่ยนกัน) ขั้นตอนที่ 3 เทคนิคที่ใช้คือการจัดตั้งองค์กร และขั้นตอนที่ 4 เทคนิคที่ใช้คือ การให้ประชาชนประเมินผลด้วยตนเอง

ส่วน วันรักษ์ (2531 : 11 - 14) ได้อธิบายถึงกระบวนการพัฒนาชนบท โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง มี 5 ขั้นตอนดังนี้คือ

1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำไปสู่การค้นปัญหาและความต้องการแท้จริง (real need) ของชุมชน ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหรือหลัง ซึ่งปัญหาเหล่านี้คนภายนอกหรือนักพัฒนาชนบทจะเป็นผู้กระตุ้นให้ชาวชนบทที่อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีกว่าคนอื่น ให้เกิดความเข้าใจและยอมรับอย่างแท้จริง

2) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เมื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาแล้ว ต่อไปคือการสืบสาวและแยกแยะสาเหตุของปัญหาที่ลงความเห็นว่า เป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก การทราบสาเหตุของปัญหาก็เพื่อให้การแก้ไขนั้นตรงจุด

3) การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา การแก้ปัญหาแต่ละอย่าง อาจแก้ได้มากกว่า 1 วิธี แต่ละวิธีอาจมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน หลังจากได้ทราบข้อดีข้อเสียต่าง ๆ แล้ว การปล่อยให้ชาวบ้านเป็นฝ่ายตัดสินใจว่า จะเลือกวิธีการไหน จากนั้นก็จะเป็นการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา

4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน ถึงแม้ว่าชาวชนบทมีฐานะยากจนและขาดแคลนทรัพยากรแต่ชาวชนบทก็มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามีส่วนร่วมในการลงทุนและร่วมดำเนินงานได้อย่างน้อยชาวชนบทก็ยังมีแรงงานของตนเองที่สามารถเข้าร่วมได้และบางแห่งนอกจากแรงงานแล้วชาวชนบทสามารถจะเข้าร่วมทางการเงินในกิจกรรมบางอย่างได้ การร่วมลงทุนและลงแรงหรือมีบทบาทหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำให้ชาวชนบทรู้จักคิดถึงต้นทุนและผลได้ต่าง ๆ และมีความสนใจระมัดระวังผลประโยชน์ โดยพยายามดูแลรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้น เพราะเขามีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ

5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การติดตามผลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้ทราบถึงความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินในกิจกรรมด้านต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ แบ่งออกได้ 2 กรณี คือ กรณีแรกคือ โครงการที่รับผิดชอบโดยหน่วยงานของรัฐและกรณีที่สองคือกิจกรรมพัฒนาชนบทที่ดำเนินการโดยชาวบ้าน

จากการศึกษาของ สุรัสวดี (2528 : 117-122) พบว่า ขั้นตอนที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมคือ ขั้นตอนปฏิบัติตามโครงการและขั้นตอนรับผลประโยชน์จากโครงการ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในรูปของแรงงานมากที่สุด รองลงมาคือ ร่วมออกเงินและวัสดุ ร่วมประชุม และร่วมแสดงความคิดเห็น ส่วนขั้นตอนการค้นหาคำปัญหาและขั้นตอนตัดสินใจเลือกแนวทางนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปของการประชุมมากที่สุด รองลงมาคือ การแสดงความคิดเห็น เมื่อเป็นกรรมการและเป็นประธาน และวิรัช (2529 : 137) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมในการประชุมหรือสนทนาต้องมีการบรรยากาศของความเสมอภาค ยอมรับความคิดเห็นและให้ความสำคัญแก่ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทุกคนว่ามีคุณค่าหรือมีประโยชน์ จากการศึกษาของทิพวรรณ (2531 : 67-71) พบว่า สตรีส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเรื่อง การติดต่อซื้อวัสดุการเกษตรจากสหกรณ์มากที่สุดและปิยะพร (2531 : 91-92) พบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์นั้น สตรีตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางตรงในกิจกรรมของสหกรณ์ ในเรื่องการประชุมสหกรณ์ และการกู้เงินจากสหกรณ์มากกว่าในเรื่องธุรกิจการซื้อ ธุรกิจการขายและการเข้ารับการอบรมที่สหกรณ์จัดขึ้น ส่วนสตรีตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นสมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางตรงในกิจกรรมของสหกรณ์

เกือบทุกเรื่อง และจากการวิจัยของ ประภาส (2532 : 99-100) พบว่า การมีส่วนร่วมของสตรีเป้าหมายตัวอย่าง ปรากฏว่าสตรีส่วนใหญ่เป็นสมาชิกหรือกรรมการในองค์กรและกลุ่มต่าง ๆ และ เมื่อมีการประชุมชาวบ้านของหมู่บ้านส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุมชาวบ้านที่จัดขึ้น แต่สตรีดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่เคยออกหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเลย บัวพันธ์และคณะ (2531 : 84-89) พบว่าพฤติกรรมในการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาของชาวบ้านนั้นปรากฏว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาในระดับกลางและต่ำทั้งในโครงการของรัฐและโครงการของชาวบ้าน พฤติกรรมการเข้าร่วมในโครงการของรัฐนั้น ชาวบ้านโดยทั่วไปจะเข้าร่วมเพียงบางขั้นตอน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่รู้สึกว่าโครงการต่าง ๆ นั้นเป็นความรับผิดชอบทางราชการ ในกรณีการเข้าร่วมของชาวบ้านในโครงการของชาวบ้านนั้น จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมของชาวบ้านเองมีขอบเขตค่อนข้างจำกัด เกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนน้อย รวมทั้งการถูกจำกัดโดยปัจจัยสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่นงบประมาณ เป็นต้น ธวัช (2531 : 103-104) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน สามารถมีส่วนร่วมได้ 2 วิธีคือ วิธีแรกคือการให้เงินหรือทุนเป็นหลัก และวิธีที่สองคือ การใช้แรงงานเป็นหลัก

การที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น นิรันดร์ (2527 : 186) ได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาต้องเริ่มต้นจากประชาชน และประชาชนต้องช่วยเหลือตนเอง ซึ่งเท่ากับหมายความว่า การที่ประชาชนจะริเริ่มและช่วยตนเองได้นั้น ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจการพัฒนาชุมชนเสียก่อน กล่าวคือ ต้องมีเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมอย่างน้อย 3 ประการคือ

- 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
- 2) ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม
- 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานส่งเสริมของเกษตรกรผู้นำ

เจริญ (2525 : 173) ได้อ้างหลักการของงานส่งเสริมเกษตรข้อหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรยึดถือปฏิบัติคือ การสร้างผู้นำชุมชนและใช้ความเป็นผู้นำชุมชนให้เกิด

ประโยชน์ในการส่งเสริม เพราะผู้นำทั้งเป็นแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ มักเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความนึกคิดของชาวบ้านและชาวบ้านมักชอบเอาอย่างและปฏิบัติตามผู้นำ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรรู้จักคัดเลือกใช้ผู้นำให้ถูกกาลเทศะ จะช่วยให้งานส่งเสริมบรรลุเป้าหมายให้ดีขึ้นโดยปกติแล้วเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตรจะใช้ประโยชน์จากเกษตรกรผู้นำดังนี้

- 1) ขอร้องให้พบปะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเสมอ ๆ เพื่อจะรับฟังคำแนะนำและความรู้ทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
- 2) ขอให้ร่วมมือในกิจกรรมการส่งเสริมการเกษตร เช่น ร่วมจัดทำแปลงส่งเสริมหรือแปลงทดลองพืช ฯลฯ
- 3) ช่วยกระจายความรู้และความคิดไปสู่เกษตรกรรายอื่น ๆ และกระตุ้นให้เกษตรกรเพื่อนบ้านนำไปปฏิบัติ
- 4) ช่วยแก้ไขปัญหามาให้แก่เกษตรกรเพื่อนบ้านเท่าที่แก้ไขได้ หากแก้ไขไม่ได้ให้ช่วยแจ้งให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลช่วยเหลือต่อไป
- 5) ขอให้ช่วยรวบรวมข้อมูลบางประการ
- 6) ขอให้เป็นตัวแทนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลในเรื่องทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการเกษตรในหมู่บ้านนั้น

นิรันดร์ (2527 : 81) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่เป็นสมาชิกจนถึงเป็นผู้นำหรือประธานกรรมการคือ

- 1) เป็นสมาชิก
- 2) เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุม
- 3) เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วย
- 4) เป็นกรรมการ
- 5) เป็นประธานกรรมการ

บุปผา (2526 : 119-120) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมของสตรีในการช่วยพัฒนาท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมได้โดย

- 1) เป็นผู้นำท้องถิ่น
- 2) ทำงานในองค์กรในท้องถิ่น
- 3) เป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ
- 4) เป็นอาสาสมัคร

ซึ่งสตรี เหล่านี้จะมีหน้าที่รับผิดชอบช่วยเหลือและพัฒนาท้องถิ่นดังนี้

- 1) ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมหรือ โครงการพัฒนาท้องถิ่นทุกเรื่องเท่าที่สามารถให้ได้
- 2) ปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตามบทบาทแต่ละประเภท เช่น บทบาทในท้องถิ่นของคณะกรรมการต่าง ๆ
 - 3) ร่วมประชุมกับคณะกรรมการที่ตน เป็นกรรมการอยู่ทุกครั้ง
 - 4) ให้ข่าวสาร ข้อมูล และ เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับท้องถิ่นต่อที่ประชุม
 - 5) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน วางโครงการ ปฏิบัติและแก้ปัญหา ตั้งแต่เริ่มโครงการจนเสร็จสิ้น
- 6) เข้ารับการฝึกอบรมในฐานะสมาชิกกลุ่ม กิจกรรมต่าง ๆ ทุกครั้ง
- 7) ให้ความร่วมมือกับองค์กรอื่นที่มี ในท้องถิ่น
- 8) ช่วยงานสาธารณกุศลและงานเทศกาลประเพณี

นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 6) ได้เสนอความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้าง โอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่อง

หนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันในเรื่องต่อไปนี้จะบรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงานที่วางไว้
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และซ่อมบำรุงรักษาโครงการ

นอกจากนี้ ไพรัตน์ เดชะรินทร์ ได้สรุปหลักการและแนวทางการพัฒนาให้ประชาชนมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า

1. ต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม
2. กิจกรรมต้องดำเนินการในรูปกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน
3. ให้คำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนและปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ
4. กิจกรรมที่ทำต้องสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร วัฒนธรรมของชุมชน
5. การเริ่มต้นควรอาศัยผู้นำชุมชนที่ชาวบ้านเคารพนับถือ
6. ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น

จากการศึกษางานเขียนและผลงานการวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า เรื่องของสตรีนั้นได้รับความสนใจและมีความเพียรพยายามที่จะพัฒนาศักยภาพของสตรีเพื่อให้ได้สตรีในรูปแบบอันพึงประสงค์ เพื่อให้มีส่วนร่วมในสังคมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในฐานะที่เป็นประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในความสำเร็จของงานส่งเสริมการเกษตร เพราะผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการติดต่อกับประชาชน เป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นและยังสามารถเร่งเร้าให้ประชาชนคนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของงานส่งเสริมการเกษตรได้ การมีส่วนร่วมของผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรซึ่งเป็นผู้รู้ดีว่าสิ่งที่ตนเองและเพื่อนสมาชิกต้องการนั้นมีอะไรบ้างซึ่งก็สามารถกระทำได้โดยอาศัยศักยภาพของตนเองที่มีอยู่มาร่วมกันกระทำ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและสมาชิกในชุมชน